

Artiste creștine care au “supraviețuit” persecuției comuniste!

de Octavian Curpaș

Sunt nume devenite legende care rămân adânc înrădăcinate în timp și scurgerea vremurilor nu le poate șterge amintirea, ele fiind o prezență permanentă care nu aparține unei singure generații, deoarece sunt incluse în patrimoniul spiritual al unei națiuni. Există însă genii artistice care au contribuit substanțial la promovarea valorilor noastre culturale în lume, ale căror opere au fost popularizate și în România, însă numele lor au fost trecute sub tăcere. Un exemplu relevant în acest sens sunt artistele plastice Lia și Veturia Brîndaș. După ce au fost excluse din învățământ, timp de 19 ani Lia și Veturia din Oradea (actualmente locuiesc în Arizona) nu au avut drept de lucru datorită faptului că au aderat la cultul penticostal, denominațiune religioasă privită cu suspiciune de către fostul regim comunist din România. Cele două surori gemene au absolvit „Facultatea de Arte Plastice” din Cluj în anul 1969, avându-i ca profesori și pe Teodor Botiș și Paul Sima.

Veturia a ales să devină graficiană iar Lia a îmbrățișat pictura. Ambele au fost repartizate ca profesoare în județul Satu Mare. Lia în localitatea Micula iar Veturia (sau Vicky) la Halmeu. În timpul liber, Lia continua să picteze. La expoziția organizată cu ocazia absolvirii a primit premiul 1 pentru pictură, fapt care a încurajat-o să lucreze mai departe, iar în 1970 a expus pentru prima dată în cadrul filialei U.A.P. Oradea (Uniunea Artistilor Plastici) la Expoziția Județeană de pictură, sculptură și grafică. Prin faptul că a devenit creștină penticostală, a început prigoana ateistă împotriva ei. Comuniștii erau suspicioși la orice formă de exprimare, pictura fiind considerată una dintre cele mai subtile moduri de exprimare. Astfel că, nu de puține ori, Lia a fost chemată de către primarii care s-au perindat la conducerea orașului Oradea în acea vreme (Tulai și Vulturaru), să de-a explicații legate de tema picturilor ei. Doreau să știe că lucrările ei nu exprimau un mesaj contra regimului: „Mă puneau să le explic de zeci de ori ce reprezintă fiecare tablou în mod individual”. De asemenea, li s-au pus în față două variante : ori muncitoare necalificate la „Arta Crișana”, o fabrică de păpuși folclorice, ori în Cooperativa agricolă din Salea . Au ales prima variantă și timp de 16 ani, Lia și Veturia au lucrat ca „pictorițe necalificate”, urmărite continuu de securitate și ostracizate public în cotidianul „Crișana” în 1976. Fiindcă intraseră în conflict cu partidul, li s-a interzis de către Traian Goga, președintele U.A.P. Oradea (un serv docil al epocii ceaușiste), să expună în județul Bihor și în țară. În toată această perioadă le-au fost interceptate și convorbirile telefonice. Din partea securității li s-a cerut atunci să-și exprime poziția printr-o declarație în scris. Întrebarea era: „Rămâneți cu noi sau rămâneți cu Hristos? Dacă rămâneți cu Hristos să vă dea Dumnezeu pâinea din Cer” – li s-a spus în mod sarcastic. În 1978 însă, la conducerea Uniunii Artiștilor Plastici a urmat d-l Hora Coriolan, un pictor remarcabil, care în mod secret era creștin baptist și care a militat pentru primirea celor două tinere talentate în expoziții, pentru calitatea artistică a lucrărilor lor. „Ar fi o crimă să nu las fetele astea să se afirme” obișnuia să le spună maestrul , tuturor oponentilor. În acest fel, Veturia și Lia Brîndaș-Rusu au putut să-și perfecționeze munca artistică. „A fost deosebit de important pentru noi ca în România să se știe că sunt pictor, respectiv sora mea, Veturia, graficiană, artiste creștine. Cu toată persecuția care am cunoscut-o până în 1989 am reușit să expunem în țară și străinătate, fiind încurajate de către cei mai mari critici din țară să continuăm această muncă” ne mărturisește artista. Două dintre tablourile Liei Rusu au ajuns să fie achiziționate de către soții Ceaușescu, fiind o pictură narativă care povestește despre obiceiurile și datinile din Transilvania, despre copilărie. Dictatorul se interesa despre autorii lucrărilor și achiziționa doar tablouri ale pictorilor recunoscuți de U.A.P ca fiind „artiști de elită” știind că valoarea acelor lucrări de artă va crește, în mod considerabil, cu timpul. Mai târziu, Lia a introdus simboluri ale creștinismului sau în unele a reprezentat scene din viața lui Iisus, citite în paginile Bibliei, vorbind în acest fel publicului larg și simțind totodată că inspirația pe care o avea venea tocmai din partea lui Dumnezeu.

Lia Rusu contemplă în operele ei și anumite experiențe din viață, cu precădere din anii copilăriei: „Am avut o copilărie fericită. La noi acasă era o atmosferă foarte plăcută. Mama avea o fire blândă, cânta foarte frumos și pot să spun că am copilărit scăldată în cântecele ei atât acasă cât și la munca câmpului când trebuia să-i ajutăm la săpatul porumbului, la secerat, la cules toamna. De multe ori ne opream din cules și ascultam trilarile magnifice ale ciocârliei. Parcă văd și acum cum plonja ca o săgeată în mijlocul lanului de grâu unde-și avea cuibul. Parcă aud cântecul de bucurie al privighetorii, căci aveam casa lângă pădure. Dar cele mai pline de umbre și sunete erau nopțile petrecute sub licărirea stelelor iar când era lună plină ne minunam și ne înfricoșam de umbrele lungi ale copacilor sau de foșnetul frunzelor sub unduirea vântului. Veneam târziu spre dimineață, adormite pe spatele cailor, ei blânzi ne aduceau până acasă, parcă știau că trebuia să mergem la școală”. Inspirația, intuiția și imaginația de moment sunt de asemenea elemente de bază ale operelor ei. Oameni de cultură și critici de artă când au analizat lucrările Liei Rusu din diverse

colecții particulare din România, Germania, Franța, Olanda, Belgia, Israel, Ungaria, SUA și Canada, au comparat-o pe artistă cu Marc Chagall, un pictor modern cu un stil personal, caracterizat de puternica sa individualitate. Universul viziunilor sale poetice, care stă sub semnul fanteziei și al melancoliei, este strâns legat de cultura ebraică. Iată un scurt paragraf dintr-un eseu redactat în urmă cu câțiva ani de pictorița Lia Rusu despre Chagall: „Dacă în general pictura secolului XX refuză cu înverșunare să devină narativă, iată un artist care în fiecare tablou „povestește” vrăjindu-ne. Putem spune că Chagall se situează dincolo de limitele artei moderne? Nici vorbă de așa ceva: căci în opera sa totul poartă pecetea epocii noastre: forma, coloritul, atmosfera, precum și acea perpetuă dorință de inovare, care face parte din trăsăturile cele mai caracteristice artei contemporane. Chagall își îndreaptă puterea de invenție în primul rând către domeniul întâlnirilor posibile dintre ființele omenești, animale și obiecte. Aceste întâlniri au loc într-un context unde legile lumii fizice nu mai acționează, unde nu mai există bariere în fața timpului. Lucrurile care în mod normal sunt străine unele de altele, se înrudesesc aici și se combină în mod firesc. Ceea ce nu există decât în amintire se îmbină cu prezentul, iar obiectele neînsuflețite prind viață ca niște ființe, buchete de flori, penicule etc”. Dacă Chagall a ales pictura pentru că îi era la fel de vitală ca aerul, văzând în ea o fereastră spre o altă lume, pentru Lia Rusu pictura a fost de asemenea un mijloc de refugiu în mijlocul persecuției comuniste. Deși au continuat să picteze, faptul că nu li s-a permis să-și expună lucrările public, a determinat ca venitul celor două artiste (Lia și Veturia) să scadă considerabil. În acea perioadă însă, o mână divină și nevăzută a intervenit prin „Galeria de Artă” de la „Fondul Plastic” care le-a solicitat să croșeteze câteva poșete unicat din resturi de piele. Constatând că există cerere la aceste poșete, comenzile din partea galeriei au crescut considerabil ajungând la câteva mii. „Pictorițele” erau plătite cu 46 de lei bucata. Din 1978 au început să vândă lucrări de artă, veniturile lor din pictură ajungând la peste zece mii de lei pe lună. Au început astfel să primească pâinea „ca din Cer”. Privind în urmă, Lia Brîndaș-Rusu consideră că, totuși, în anumite privințe, comuniștii au fost corecți. De exemplu, comisiile pentru admitere în Uniunea Artiștilor Plastici din România era formată din artiști. La examenul pe care l-a susținut, a fost un juriu de 18 persoane și din 60 de pictori care s-au prezentat la examen, au fost admiși doar doi, printre care și Lia. Aceasta a dovedit clar că în procesul acela de selecție se avea în vedere valoarea artistului și nu apartenența politică sau religioasă. În urmă cu aproape un an, Lia împreună cu soțul ei, Liviu, de profesie medic și cei doi copii ai lor, Felix (23 de ani) și Ramona-Beatrice (20 ani), s-au stabilit în SUA, alegându-și ca rezidență statul Marelui Canion, unde sora Liei, Veturia, își stabilise deja domiciliul acum șase ani. și pentru că o țară fără artă este mai săracă, am putea spune că statul Arizona este acum mai „bogat” cu două artiste. Pentru Lia și Veturia, pictura este un drum pe care ar dori să nu-l abandoneze niciodată. Arta este însă un fenomen în care se îmbină tradiția cu tehnicile moderne de vânzare, iar în America necesitatea unui impresariat artistic este crucială. Rolul de impresar în SUA îl are „galeristul”. O persoană cu studii de specialitate într-un anumit domeniu al artei căruia plasticianul i se „încredințează” pentru a-l promova. Dar pentru că arta veritabilă este apreciată în lumea întreagă iar succesul unui artist român este de fapt și succesul nostru, rolul de susținere a acestor genii artistice, ar trebui să ni-l asumăm în oarecare măsură și fiecare dintre noi. Lia Brîndaș-Rusu consideră că talentul de-a picta este cel mai frumos dar pe care l-a primit din partea lui Dumnezeu. Sperăm ca acest talent al ei să fie exploatat din plin în continuare, promovând astfel arta românească și aici, pe tărâm pe american.